

ANAYASA MAHKEMESİ KARARI

Anayasa Mahkemesi Başkanlığından:

**İKİNCİ BÖLÜM
KARAR****MERAL DANIŞ BEŞTAŞ BAŞVURUSU (5)**

Başvuru Numarası	: 2014/1474
Karar Tarihi	: 16/11/2021
Başkan	: Kadir ÖZKAYA
Üyeler	: Engin YILDIRIM M. Emin KUZ Rıdvan GÜLEÇ Basri BAĞCI
Raportörler	: Fatma Gülbin ÖZCÜRE Yunus HEPER
Başvurucu	: Meral DANIŞ BEŞTAŞ
Vekili	: Av. Mehdi ÖZDEMİR

I. BAŞVURUNUN KONUSU

1. Başvuru; siyasetçi olan başvurusunun katıldığı bir etkinlikten dolayı hakkında kovuşturmanın ertelenmesi kararı verilmesi nedeniyle ifade özgürlüğünün, yargılamanın uzun sürmesi nedeniyle makul sürede yargılanma hakkının ihlal edildiği iddialarına ilişkindir.

II. BAŞVURU SÜRECİ

2. Başvuru 4/2/2014 tarihinde yapılmıştır.
3. Başvuru, başvuru formu ve eklerinin idari yönden yapılan ön incelemesinden sonra Komisyona sunulmuştur.
4. Komisyonca başvurunun kabul edilebilirlik incelemesinin Bölüm tarafından yapılmasına karar verilmiştir.
5. Bölüm Başkanı tarafından başvurunun kabul edilebilirlik ve esas incelemesinin birlikte yapılmasına karar verilmiştir.
6. Başvuru belgelerinin bir örneği bilgi için Adalet Bakanlığına (Bakanlık) gönderilmiştir. Bakanlık görüşünü bildirmiştir.
7. Başvurucu, Bakanlık görüşüne karşı beyanda bulunmamıştır.

III. OLAY VE OLGULAR

8. Başvuru formu ve eklerinde ifade edildiği şekliyle ilgili olaylar özetle şöyledir:

A. Bireysel Başvurudan Önceki Gelişmeler

9. Demokratik Toplum Partisi (DTP), devletin ülkesi ve milletiyle bölünmez bütünlüğüne aykırı nitelikte fiillerin işlendiği bir odak hâline geldiği gerekçesiyle Anayasa Mahkemesinin 11/12/2009 tarihli kararı ile kapatılmıştır. Başvurucu, başvuruya konu olayların yaşandığı 28/11/2009 tarihinde faaliyette olan bu Partinin Merkez Yönetim Kurulu üyesi olup DTP'nin kapatılmasının ardından siyasi çalışmalarına Barış ve Demokrasi Partisi (BDP) çatısı altında devam ettiğini belirtmektedir.

10. Kurban Bayramı'nın ikinci günü olan 28/11/2009 tarihinde bayramlaşma amacı ile bir kısım DTP milletvekili, belediye başkanı ve Parti yöneticisi ile birlikte Diyarbakır'ın Lice ilçesine gittiğini ifade eden başvurucu; Lice Belediyesi tarafından düzenlenen 1. Lice Tarihle Buluşuyor Kültür ve Sanat Festivali kapsamında Fis köyünde gerçekleştirilen ağaç dikme törenine katılmıştır.

11. Etkinliğe katılmaları sebebi ile aralarında başvurusunun da yer aldığı kişiler aleyhine Diyarbakır Cumhuriyet Başsavcılığı (Başsavcılık) tarafından terör örgütü üyesi olmamakla birlikte örgüt adına suç işleme ve terör örgütü propagandası yapma suçlarından kamu davası açılmıştır. Başsavcılık iddianamede; PKK terör örgütünün Abdullah Öcalan liderliğinde yirmi iki sözde delegenin katılımı ile 27/11/1978 tarihinde Diyarbakır'ın Lice ilçesi Fis köyünde kurulduğu bilgisine yer vermiştir. 27/11/2009 tarihinde PKK terör örgütü tabanı, sempatanları ve örgütün güdümünde hareket eden medya kuruluşları tarafından PKK'nın kuruluş yıl dönümü nedeni ile mesajlar ve eylem çağrıları yayımlandığını belirten Başsavcılık, Lice Belediyesi tarafından tertiplenmek istenen ve Valilikçe izin verilmeyen 1. Lice Tarihle Buluşuyor Kültür ve Sanat Festivali'nin bu eylem çağrıları kapsamında düzenlendiğini belirtmektedir. Söz konusu ağaç dikme etkinliğinin de bu çağrılar üzerine, âdeta müze hâline getirilen, çevresindeki evler yıkılmış ya da harabe vaziyette iken son derece iyi muhafaza edilmiş bu evin bahçesi sayılabilecek bir mevkide gerçekleştirildiğini vurgulayan ve bir kısım şüpheli tarafından söz konusu evin ziyaret edildiğini de belirten Başsavcılık, söz konusu etkinliğin örgütün kuruluş tarihinin ve kurulduğu mekânın örgüt tabanı ve sempatanları tarafından benimsenmesi, tanınması amacıyla örgüt çağrısı doğrultusunda gerçekleştirildiğini ifade etmektedir. İddianamede hangi şüpheliler tarafından söz konusu evin ziyaret edildiğine ilişkin bir bilgi bulunmamaktadır.

12. Başvurucu; savunmasında Kurban Bayramı'nın ikinci günü olması sebebi ile Lice'ye bayramlaşma amacı ile gittiğini, bayramlaşma töreninin ardından Diyarbakır'a dönerken -boşaltılan ilk köy olduğu belirtilen- Fis köyünde ağaç dikme töreni yapılacağını yolda öğrendiğini, ağaç dikilen alanın hemen yakınında bir ev bulunduğunu ama eve girmediğini, bu evin PKK terör örgütünün kurulduğu ev olduğunu bilmediğini, amacının köyün yeşillendirilmesi olduğunu belirterek suçlamaları kabul etmemiştir.

13. Yargılamayı yapan Diyarbakır 6. Ağır Ceza Mahkemesi 25/6/2013 tarihinde başvuru hakkında terör örgütü üyesi olmamakla birlikte örgüt adına suç işleme fiilinden dolayı ceza verilmesine yer olmadığına, terör örgütü propagandası yapma suçundan ise kovuşturmanın ertelenmesine karar vermiş ve başvuru üç yıl süre ile beklemeye tabi tutulmuştur. Bununla birlikte Mahkeme gerekçeli kararının "*Mahkememizin, Eylemin Oluşum*

Şekli ile İlgili Kabulü" başlıklı kısmında başvurucunun yargılamaya konu eylemi ile ilgili değerlendirmede bulunmuştur. Mahkeme; sanıklar tarafından gerçekleştirilen, iddianameye konu edilen eylemlerin örgütün kuruluş tarihinin örgüt sempatanları ve müzahir tabanı arasında gelenekselleştirilip kabul görme amacı ile yapıldığını belirtmiştir.

14. Başvurucunun bu karara itirazı Diyarbakır 4. Ağır Ceza Mahkemesince 7/1/2014 tarihinde reddedilmiş ve ret kararı başvurucuya 13/1/2014 tarihinde tebliğ edilmiştir.

15. Başvurucu 4/2/2014 tarihinde bireysel başvuruda bulunmuştur.

B. Bireysel Başvurudan Sonraki Gelişmeler

16. Başvurucu 16/2/2021 havale tarihli beyan dilekçesiyle bireysel başvuru tarihinden sonraki gelişmeler hakkında bilgi sunmuştur. Başvurucu, hakkında Diyarbakır 6. Ağır Ceza Mahkemesi tarafından tesis edilen kovuşturmanın ertelenmesi kararının üç yıllık bekleme süresinin dolduğundan bahisle düşme kararı ile sonuçlandırılması için talepte bulunduğunu belirtmiştir. Yapılan inceleme neticesinde başvurucunun 26/7/2015 tarihli başka bir eylemi sebebi ile terör örgütü propagandası yapma suçundan Mersin 2. Ağır Ceza Mahkemesi tarafından 6.000 TL adli para cezasına mahkûm edildiği ve kararın 12/9/2018 tarihinde istinaf incelemesinden geçerek kesinleştiği belirtilerek başvurucunun kovuşturmanın ertelenmesi kararının ortadan kaldırılması talebinin reddine dair 31/12/2018 tarihli ek karar verilmiştir.

17. Ek karar verilmesinin ardından 17/10/2019 tarihli ve 7188 sayılı Kanun'un 29. maddesinin üçüncü fıkrası ve 31. maddesi ile düzenlenen geçici 5. maddesinin (1) numaralı fıkrasının (f) bendi uyarınca söz konusu istinaf ilamına karşı temyiz kanun yolu öngörüldüğünden Mersin 2. Ağır Ceza Mahkemesinin mahkûmiyet kararına karşı temyiz kanun yoluna başvurulmuş, infaz evrakı bila ikmal geri alınmıştır.

IV. İLGİLİ HUKUK

18. 2/7/2012 tarihli ve 6352 sayılı Yargı Hizmetlerinin Etkinleştirilmesi Amacıyla Bazı Kanunlarda Değişiklik Yapılması ve Basın Yayın Yoluyla İşlenen Suçlara İlişkin Dava ve Cezaların Ertelenmesi Hakkında Kanun'un geçici 1. maddesinin ilgili kısmı şöyledir:

"(1) 31/12/2011 tarihine kadar, basın ve yayın yoluyla ya da sair düşünce ve kanaat açıklama yöntemleriyle işlenmiş olup; temel şekli itibarıyla adli para cezasını ya da üst sınıri beş yıldan fazla olmayan hapis cezasını gerektiren bir suçtan dolayı;

...

b) Kovuşturma evresinde, kovuşturmanın ertelenmesine,

...

karar verilir.

(2) Hakkında ... kovuşturmanın ertelenmesi kararı verilen kişinin, erteleme kararının verildiği tarihten itibaren üç yıl içinde birinci fıkraya kapsamına giren yeni bir suç işlememesi hâlinde, ... düşme kararı verilir. Bu süre zarfında birinci fıkraya kapsamına giren yeni bir suç işlenmesi hâlinde, bu suçtan dolayı kesinleşmiş hükümlerle cezaya mahkûm olduğu takdirde, ertelenen ... kovuşturmaya devam olunur."

19. İlgili diğer ulusal ve uluslararası hukuk için bkz. *Mehmet Ali Aydın* [GK], B. No: 2013/9343, 4/6/2015, §§ 18, 19; *Zübeyde Füsun Üstel ve diğerleri* [GK], B. No: 2018/17635, 26/7/2019, §§ 46-59; *Meki Katar* [GK], B. No: 2015/4916, 3/10/2019, §§ 18-35; *Sırrı Süreyya Önder* [GK], B. No: 2018/38143, 3/10/2019, §§ 23-39.

V. İNCELEME VE GEREKÇE

20. Anayasa Mahkemesinin 16/11/2021 tarihinde yapmış olduğu toplantıda başvuru incelenip gereği düşünüldü:

A. İfade Özgürlüğünün İhlal Edildiğine İlişkin İddia

1. Başvurucunun İddiaları ve Bakanlık Görüşü

21. Başvurucu; mensubu olduğu DTP'nin Merkez Yürütme Kurulu üyesi olarak siyasi faaliyette bulunduğunu, Diyarbakır'ın Lice ilçesine Kurban Bayramı münasebeti ile bayramlaşma amacıyla gittiğini ve Lice Belediyesi tarafından düzenlenen festival kapsamında ağaç dikme törenine katıldığını belirterek;

i. Hakkındaki başvuruya konu yargılamanın dört yıl sürdüğünü,

ii. Hakkında tesis edilen kovuşturmanın ertelenmesi kararının Avrupa İnsan Hakları Mahkemesinin (AİHM) yerleşik içtihatlarına aykırı olduğunu,

iii. Bu türde birçok etkinliğe katılıyor olması sebebi ile hakkındaki yargılamanın her an yeniden başlayacağı ve gerekçeli kararın "*Mahkememizin, Eylemin Oluşum Şekli ile İlgili Kabulü*" başlıklı kısmı bağlamında üzerine atılı suçtan cezalandırılmasının kuvvetle muhtemel olduğunu,

iv. Katıldığı ağaç dikme etkinliğinin, içinde bulunduğu kitleyi şiddete teşvik eden, yönelten bir nitelik arz etmediğini,

v. Anayasa'nın 34. maddesi kapsamında herkesin izin almadan barışçıl gösteri yapma hakkının bulunduğunu, yargılama sonucu verilen kararın Anayasa'nın 34. maddesini ihlal ettiğini belirtmiş ve bütün bu gerekçelerle ifade özgürlüğünün ihlal edildiğini ileri sürmüştür.

22. Bakanlık görüşünde;

i. Başvurucunun müdahaleye konu olan eylemi ile terör örgütünün hedef ve talimatlarını benimsediği belirtilmiştir. Bu hususta özellikle ilgili eylemin PKK/KCK silahlı terör örgütünün sözde kuruluş kararının alındığı binaya yakın bir yerde ve örgütün sözde kuruluş yıl dönümünde yapılması şeklindeki iki unsura işaret edilmiştir. Bu unsurlar dikkate alınarak başvurucunun terör örgütünün hedef veya talimatlarını benimsediği sonucuna varılmakta ve başvurucunun bu eylem ile silahlı terör örgütünün sözde kurulduğu evi müze hâline getirmeyi, kuruluş yıl dönümüne dair etkinliklerle terör örgütünü toplum nezdinde meşrulaştırmayı ve terör örgütüne toplum nazarında sempati kazandırmayı amaçladığı ileri sürülmüştür. Tüm bu hususların gerekçeli kararda da ortaya konulduğu ifade edilmiştir.

ii. Başvurucunun katıldığı etkinliğin barışçıl olmadığı, başvurucunun toplantı ve gösteri hakkına yönelen "ceza verilmesine yer olmadığı" kararı şeklindeki müdahalenin tıpkı beraat hükmü gibi başvurucu üzerinde herhangi bir sonuç doğurmadığı, yargılamayı hükümlerle sonlandıran bir karar niteliğinde olmayıp aksine ceza yargılamasını sona erdiren düşme nedeni olduğu belirtilmiş ve müdahalenin orantılı olduğu ileri sürülerek başvurucunun toplantı ve gösteri yürüyüşü düzenleme hakkının ihlal edilmediği iddia edilmiştir.

2. Değerlendirme

23. Anayasa Mahkemesi, olayların başvurucu tarafından yapılan hukuki nitelendirmesi ile bağlı olmayıp olay ve olguların hukuki tavsifini kendisi takdir eder (*Tahir Canan*, B. No: 2012/969, 18/9/2013, § 16). Bu bağlamda başvurucunun ağaç dikme etkinliğine katılması sebebi ile hakkında terör örgütü propagandası yapma suçundan kamu davası açılması ve daha sonra kovuşturmanın başvurucunun eyleminin düşünce açıklaması olduğu gerekçesiyle ertelenmesi nedeniyle başvurunun ifade özgürlüğü kapsamında incelenmesi gerektiği değerlendirilmiştir.

24. Anayasa'nın iddianın değerlendirilmesinde dayanak alınacak "*Düşünceyi açıklama ve yayma hürriyeti*" kenar başlıklı 26. maddesinin ilgili kısmı şöyledir:

"Herkes, düşünce ve kanaatlerini söz, yazı, resim veya başka yollarla tek başına veya toplu olarak açıklama ve yayma hakkına sahiptir. Bu hürriyet resmi makamların müdahalesi olmaksızın haber veya fikir almak ya da vermek serbestliğini de kapsar..."

"Bu hürriyetlerin kullanılması, ... kamu düzeni[nin], ... korunması ... amaçlarıyla sınırlanabilir..."

a. Kabul Edilebilirlik Yönünden

25. Açıkça dayanaktan yoksun olmadığı ve kabul edilemezliğine karar verilmesini gerektirecek başka bir neden de bulunmadığı anlaşılan ifade özgürlüğünün ihlal edildiğine ilişkin iddianın kabul edilebilir olduğuna karar verilmesi gerekir.

b. Esas Yönünden

i. Müdahalenin Varlığı

26. Başvurucu, ağaç dikme etkinliğine katılması dolayısıyla kendisi hakkında verilen kovuşturmanın ertelenmesi kararının siyasetçi olması ve bu türde birçok etkinliğe katılması sebebi ile ifade özgürlüğünü ihlal ettiğini ileri sürmüştür.

27. Başvurucuya göre mevcut durumda kovuşturulma korkusu gerçek olup kendinde stres ve endişe yaratmaktadır.

28. Başvurucunun ifade özgürlüğüne yönelik olarak iddia ettiği bir müdahalenin varlığı, Anayasa'nın 26. maddesinde güvence altına alınan hakkının ihlali nedeniyle kişiyi mağdur duruma düşürecek bir önleme başvurulup başvurulmadığının belirlenmesine bağlıdır (*Altuğ Taner Akçam/Türkiye*, B. No: 27520/07, 25/10/2011, § 65). Bu bağlamda AİHM'in bir

kişinin herhangi bir ihlalin mağduru olduğunu iddia edebilmesi için söz konusu önden doğrudan etkilenmiş olması gerektiği yolundaki içtihadı (*Klass ve diğerleri/Almanya*, B. No: 5029/71, 6/9/1978, § 33) meselenin çözümü için yol gösterici olacaktır (benzer bir değerlendirme için bkz. *Fatih Taş* [GK], B. No: 2013/1461, 12/11/2014 § 72).

29. Başvurucunun, hakkında 3 yıl 3 ay 25 gün süren kovuşturmadan doğrudan etkilendiği, siyasetçi olması nedeniyle ileride de soruşturma ve kovuşturmaya maruz kalma riskinin bulunduğu iddiasının dikkate alınması gerekir. Bu bağlamda mevcut başvuruya konu dava süreci gözönünde bulundurulurken başvuru hakkında devam etmekte olan kovuşturma tehdidinin bir müdahale anlamına gelip gelmediği tespit edilmelidir (benzer bir değerlendirme için bkz. *Fatih Taş*, § 72; *Mehmet Ali Aydın*, § 48)

30. Somut olayda başvuru, Diyarbakır 6. Ağır Ceza Mahkemesince yasa dışı örgüt propagandası yapma ve terör örgütü üyesi olmamakla birlikte örgüt adına suç işleme suçlarından yargılanmış olup Mahkeme, başvuru hakkında örgüt propagandası suçu yönünden kovuşturmanın ertelenmesine karar vermiş; yapılan itirazın, itiraz mercii tarafından reddedilmesi ile bu karar 7/1/2014 tarihinde kesinleşmiştir.

31. 6352 sayılı Kanun'un geçici 1. maddesinin (1) numaralı fıkrası; 31/12/2011 tarihine kadar basın ve yayın yoluyla ya da sair düşünce ve kanaat açıklama yöntemleriyle işlenmiş olup temel şekli itibarıyla adli para cezasını ya da üst sınırı beş yıldan fazla olmayan hapis cezasını gerektiren bir suç dolayısıyla soruşturma evresinde 4/12/2004 tarihli ve 5271 sayılı Ceza Muhakemesi Kanunu'nun 171. maddesindeki şartlar aranmaksızın kamu davasının açılmasının ertelenmesini, kovuşturma evresinde kovuşturmanın ertelenmesini, kesinleşmiş olan mahkûmiyet hükümlerinde ise mahkûmiyet hükmünün infazının ertelenmesini düzenlemektedir. Başvuruya konu olayda başvuru hakkında devam etmekte olan kovuşturma ertelenmiş ve üç yıl bekleme süresinin uygulanmasına karar verilmiştir.

32. 6352 sayılı Kanun'un geçici 1. maddesinin (2) numaralı fıkrasına göre ise hakkında açılmış bulunan kovuşturmanın ertelenmesi kararı verilen kişinin erteleme kararının verildiği tarihten itibaren üç yıl içinde basın ve yayın yoluyla ya da sair düşünce ve kanaat açıklama yöntemleriyle yeni bir suç işlememesi hâlinde kovuşturmaya yer olmadığı veya düşme kararı verilecek, bu süre zarfında benzer yeni bir suç işlenmesi hâlinde bu suç dolayısıyla kesinleşmiş hükümlerine cezaya mahkûm olduğu takdirde ertelenen soruşturma veya kovuşturmaya devam olunacaktır.

33. Başvurucunun olay tarihinde DTP Merkez Yürütme Kurulu üyeliği yapan bir siyasetçi olması ve hâlen siyasi faaliyetlerine devam etmesi dolayısıyla düşünce açıklamaları veya siyasi faaliyetleri nedeniyle ileride soruşturma ve kovuşturmaya maruz kalma riski bulunduğu gibi mevcut başvuruya konu ertelenen kovuşturmanın yeniden canlanması olasılığı da bulunmaktadır.

34. Mevcut başvuru, ifade özgürlüğüne ilişkin olup başvurunun bekleme süresine tabi tutulduğunu bilmesi kendisi açısından bazı güçlükler yaratmaktadır. Bu güçlükler, mağduriyet statüsünün belirlenmesinde dikkate alınmalıdır (*Mehmet Ali Aydın*, § 53). Yaptırıma maruz kalma endişesinin kişiler üzerinde kesintiye uğratici bir etkisi vardır ve sonunda kişinin isnat edilen suçlardan aklanma ihtimali olsa bile kişinin bu etki altında ileride düşünce açıklamalarından veya basın faaliyetlerini yapmaktan imtina etme riski bulunmaktadır (benzer değerlendirmeler için bkz. *Mehmet Ali Aydın*, § 53; *Fatih Taş*, § 78).

35. Sonuç olarak katılmış olduğu etkinlik nedeniyle mahkûm edilmemiş olsa bile ertelenen kovuşturmanın gelecekte yeniden başlayabileceği olasılığının başvuru üzerinde stres ve cezalandırılma endişesi yarattığı kabul edilebilir. Bu koşullarda Anayasa'nın 26. maddesi çerçevesinde başvurunun ifade özgürlüğüne müdahalede bulunulduğunun kabul edilmesi gerekir.

ii. Müdahalenin İhlal Oluşturup Oluşturmadığı

36. Yukarıda anılan müdahale, Anayasa'nın 13. maddesinde belirtilen koşulları yerine getirmediği müddetçe Anayasa'nın 26. maddesinin ihlalinin teşkil edecektir. Anayasa'nın 13. maddesinin ilgili kısmı şöyledir:

“Temel hak ve hürriyetler, ... yalnızca Anayasanın ilgili maddelerinde belirtilen sebeplere bağlı olarak ve ancak kanunla sınırlanabilir. Bu sınırlamalar, ... demokratik toplum düzeninin ... gereklerine ve ölçülülük ilkesine aykırı olamaz.”

37. Bu sebeple müdahalenin Anayasa'nın 13. maddesinde öngörülen ve somut başvuruya uygun düşen, kanunlar tarafından öngörülme, Anayasa'nın ilgili maddesinde belirtilen nedenlere dayanma ve demokratik toplum düzeninin gereklerine uygunluk koşullarını sağlayıp sağlamadığının belirlenmesi gerekir.

(1) Kanunilik

38. 12/4/1991 tarihli ve 3713 sayılı Terörle Mücadele Kanunu'nun 7. maddesinin ikinci fıkrasının olaya uygulanan ilk cümlesinin *kanunla sınırlama* ölçütünü karşıladığı sonucuna varılmıştır.

(2) Meşru Amaç

39. Başvuruya konu basın açıklamasını yapması nedeniyle başvurunun yargılanmasının PKK terör örgütünün faaliyetleri ile mücadele kapsamında millî güvenlik, kamu düzeni ve kamu güvenliğinin korunmasına, suçların önlenmesine, suçluların cezalandırılmasına yönelik çalışmaların bir parçası olduğu, dolayısıyla Anayasa'nın ifade özgürlüğüne ilişkin 26. maddesinin ikinci fıkrası kapsamında meşru bir amaç taşıdığı sonucuna varılmıştır.

(3) Demokratik Toplum Düzeninin Gereklere Uygunluk

(a) Demokratik Toplumda İfade Özgürlüğünün Önemi

40. İfade özgürlüğü kişinin haber ve bilgilere, başkalarının fikirlerine serbestçe ulaşabilmesi, düşünce ve kanaatlerinden dolayı kınanmaması, bunları tek başına veya başkalarıyla birlikte çeşitli yollarla serbestçe ifade edebilmesi, anlatabilmesi, savunabilmesi, başkalarına aktarabilmesi ve yayabilmesi anlamına gelir. Anayasa Mahkemesi daha önce pek çok kararında ifade özgürlüğünün demokrasinin işleyişi için yaşamsal önemde olduğunu açıklamıştır (*Bekir Coşkun* [GK], B. No: 2014/12151, 4/6/2015, §§ 33-35; *Mehmet Ali Aydın*, §§ 42, 43; *Tansel Çölaşan*, B. No: 2014/6128, 7/7/2015, §§ 35-38).

(b) Müdahalenin Demokratik Toplum Düzeninin Gereklarine Uygun Olması

41. İfade özgürlüğüne yönelik bir müdahalenin demokratik toplum düzeninin gereklerine *uygun* kabul edilebilmesi için zorunlu bir toplumsal ihtiyaı karşılaması ve orantılı olması gerekir (*Bekir Coşkun*, §§ 53-55; *Mehmet Ali Aydın*, §§ 70-72; AYM, E.2007/4, K.2007/81, 18/10/2007).

42. Yargılama mercileri bireylerin fikirlerini ifade özgürlüğü yoluyla ifade etme hakları ile Anayasa'nın 26. maddesinin ikinci fıkrasında belirtilen meşru amaçlar arasında adil bir denge sağlamalıdır (*Bekir Coşkun*, §§ 44, 47, 48; *Hakan Yiğit*, B. No: 2015/3378, 5/7/2017, §§ 58, 61, 66). Mahkemeler söz konusu dengelemeyi yaparken ve ifade özgürlüğüne yapılan müdahalenin zorunlu bir toplumsal ihtiyaı karşılayıp karşılamadığını değerlendirirken belirli bir takdir yetkisine sahiptir. şpşesiz kullanılan sözlerin bireylere, bir kamu görevlisine ya da toplumun bir kesimine karşı şiddete teşvik mahiyetinde olması durumunda kamu otoritelerinin ifade özgürlüğüne müdahale konusunda takdir marjları çok daha geniştir. Ancak bu takdir payı, Anayasa Mahkemesinin denetimindedir (*Kemal Kılıçdaroğlu*, B. No: 2014/1577, 25/10/2017, § 57).

43. Anayasa Mahkemesinin görevi, bu denetimi yerine getirirken yargılama mercilerinin yerini almak değil onların takdir yetkilerini kullanarak verdikleri kararların Anayasa'nın 26. maddesi açısından uygunluğunu denetlemektir. Anayasa Mahkemesi bunu yaparken eldeki başvurunun koşulları ile beraber özellikle terörle mücadeleye bağlı zorlukları da gözönüne almaktadır (*Zübeyde Füsun stel ve diğerleri*, § 76).

(c) Müdahalenin Zorunlu Bir Toplumsal İhtiyaı Karşılaması

44. Müdahaleyi oluşturan tedbirin zorunlu bir toplumsal ihtiyaı karşıladığının kabul edilebilmesi için amaca ulaşmaya elverişli olması, başvurulabilecek en son are ve alınabilecek en hafif önlem olarak kendisini göstermesi gerekmektedir (bazı farklılıklarla birlikte bkz. *Bekir Coşkun*, § 51; *Mehmet Ali Aydın*, § 68; *Tansel Çölaşan*, § 51).

45. Somut olayda açıkladığı düşüncelerin kişileri terör suçlarını işlemeye teşvik ettiğinin ortaya konulması hâlinde başvurucunun ifade özgürlüğüne yapılan müdahalenin zorunlu bir toplumsal ihtiyaı karşıladığı kabul edilebilir. O hâlde özümlenmesi gereken mesele, yargılama mercilerinin başvurucunun açıkladığı düşüncelerle kişileri terör sularının işlenmesine teşvik ettiğini ikna edici bir biçimde ortaya koyup koymadığı olacaktır.

(d) Müdahalenin Gerekçesi

46. Anayasa Mahkemesi, çok sayıdaki kararında ifade özgürlüğüne gerekçesiz olarak veya Anayasa Mahkemesince ortaya konulan kriterleri karşılamayan bir gerekçe ile yapılan müdahalelerin Anayasa'nın 26. maddesini ihlal edeceğini ifade etmiştir. İfade özgürlüğüne yapılan bir müdahalenin demokratik toplum düzeninin gereklerine uygun kabul edilebilmesi için kamu makamları tarafından ortaya konulan gerekçelerin ilgili ve yeterli olması gerekir (diğerleri arasından bkz. *Kemal Kılıçdaroğlu*, § 58; *Bekir Coşkun*, § 56; *Tansel Çölaşan*, § 56; *Zübeyde Füsun stel ve diğerleri*, § 120; *Sırrı Süreyya nder*, § 60).

(e) Şiddete Teşvik

47. Terör örgütleri, görüşlerinin toplum içinde yayılmasını ve fikirlerinin kökleşmesini hedefleyerek bu amacın gerçekleşmesine yönelik her türlü vasıtaya başvurabilmektedir. Terörün veya terör örgütlerinin propagandasının da söz konusu vasıtalardan biri olduğunda kuşku yoktur. Terör, başta ifade özgürlüğü olmak üzere demokratik toplumun tüm değerlerine düşmandır. Bu nedenle terörizmi, terörü ve şiddeti meşrulaştıran, öven ya da bunlara teşvik eden sözler ifade özgürlüğü kapsamında görülemez (*Zübeyde Füsun Üstel ve diğerleri*, § 79; *Ayşe Çelik*, B. No: 2017/36722, 9/5/2019, § 43; *Sırrı Süreyya Önder*, § 61).

48. Anayasa Mahkemesi daha önce *Zübeyde Füsun Üstel ve diğerleri* kararında (bkz. §§ 115-118) terör örgütünün propagandasını yapmak suçunun Türk hukukundaki görünümüne ilişkin bazı tespitlerde bulunmuştur. İlk olarak 3713 sayılı Kanun'un 7. maddesinde yapılan değişiklik ile terör örgütünün propagandasını yapma suçu çok sayıda ve her türde ifadeyi kapsayacak şekilde geniş yorumlanabilecek bir fiil olmaktan çıkarılmaya, terör örgütünün şiddet ve tehdit yöntemlerini meşru gösterme veya övme ya da bu yöntemlere başvurmayı teşvik etme şeklinde tanımlanarak bu suça hukuki belirlilik kazandırılmaya çalışılmıştır. İkinci olarak Yargıtay da Türk hukukunda terör ile bağlantılı her tür düşünce açıklamasının değil yalnızca terör örgütlerinin cebir, şiddet veya tehdit içeren yöntemlerini meşru gösterecek, övecek ya da bu yöntemlere başvurmayı teşvik edecek şekilde propagandasının yapılmasının suç olarak kabul edildiğini pek çok kez ifade etmiştir.

49. Terör örgütünün cebir, şiddet veya tehdit içeren yöntemlerine başvurmayı teşvik etme; terör suçlarının işlenmesine kısıktırmak niyetiyle terör suçlarının işlenmesini savunarak bir veya birden fazla suçun işlenmesi tehlikesine yol açacak bir mesajın kamuoyuna yayılmasıdır. Terör örgütünün propagandası suçunda örgütün cebir, şiddet veya tehdit içeren yöntemleri belirli bir yoğunlukta savunularak başkalarının aynı davranışın gerçekleştirilmesi amaç edinilmiştir (*Zübeyde Füsun Üstel ve diğerleri*, § 119; *Sırrı Süreyya Önder*, § 63).

50. Bu bağlamda Anayasa Mahkemesi, propaganda suçunun soyut tehlike suçu olarak kabul edilmesinin başta ifade özgürlüğü olmak üzere anayasal hak ve özgürlükler üzerinde bir baskı oluşturma potansiyeline sahip olduğuna dikkat çekmiştir. Bu sebeple Terörizmin Önlenmesine Dair Avrupa Sözleşmesi'nin açıklayıcı raporunun 100. maddesinde ifade edildiği gibi bir propaganda faaliyetinin cezalandırılabilmesi için olayın somut koşullarında belirli oranda tehlikeye neden olduğunun gösterilmesi uygun olacaktır (*Zübeyde Füsun Üstel ve diğerleri*, § 84; *Ayşe Çelik*, § 47; *Sırrı Süreyya Önder*, § 64).

(f) İlkelerin Olaya Uygulanması

51. Başvurucu gerek savunmasında gerekse bireysel başvuru formunda ağaç dikme eyleminin gerçekleştirildiği evin PKK'nın kuruluş ilanının yapıldığı ev olduğunu ve ziyaret tarihinin söz konusu terör örgütünün kurulduğu tarihe denk geldiğini bilmediğini, söz konusu etkinliğe bayramlaşmanın ardından tesadüfen katıldığını ileri sürmüştür.

52. Bununla birlikte gerekçeli karardan Mahkemenin PKK terör örgütünün kuruluş yıl dönümü sebebi ile yapılması amaçlanan kutlamalara yönelik önceki çağrı ve mesajları, ağaç dikme eyleminin yapıldığı yer ve tarihi ve başvuranın siyasi kişiliğini dikkate alarak başvurusunun söz konusu savunmasına itibar etmediği anlaşılmıştır.

53. Başvurucu tarafından yapılan bu itirazın -mahiyeti itibarıyla- maddi olay ve olguların kanıtlanması ile delillerin değerlendirilmesine ilişkin olduğu açıktır. Yine başvurucu hakkında verilen kovuşturmanın ertelenmesi kararının yargılamayı sona erdirmeyen bir karar olduğu da görülmektedir. Bu tespitler ışığında Mahkeme tarafından gerekçeli kararda başvuru konusunun söz konusu savunmasına itibar edilmemesinde açık bir takdir hatasına ve keyfiliğe rastlanmamıştır.

54. Ağaç dikme etkinliğinin PKK'nın kurulduğu evin etrafında ve kuruluş yıl dönümünde gerçekleştirildiği, bazı katılımcıların müze hâline getirilmeye çalışılan bu evi ziyaret ettiği konusunda bir tereddüt bulunmamaktadır. O hâlde eldeki başvuruya konu olayda Anayasa Mahkemesinin çözümlenmesi gereken mesele, bir terör örgütünün ve o örgütün eylemlerinin birincil dereceden sorumlusu olan kurucuların hatıralarının yaşatılması için gerçekleştirildiği değerlendirilen söz konusu sembolik eylemlerin terör suçunun işlenmesine tahrik olarak kabul edilip edilmeyeceğidir.

55. Terörizm doğrudan doğruya fiilin doğurduğu kısa vadeli sonuçlar itibarıyla değil fiilin yarattığı etki sebebiyle karakteristik bir nitelik kazanır. Bu sebeple terör eylemlerine başvuran diğer kişi veya örgütler gibi PKK da anlam atfettiği semboller üzerinden propaganda yapar. Semboller; belli bir algı ve duygu yaratmak, bir anlam ve bir çağrışımı sağlamak, dikkat çekmek, akılda kalmak, etkilemek ve yön vermek, farklılaşmak, fark edilmek ya da fark edilmemek, tutum ve davranışları yönlendirmek için kullanılabilir. Semboller algıyı örgütlemeye, kodlamaya yardımcı olur.

56. PKK son kırk yılda Türkiye'nin her bölgesinde yaşanan ve yaşanmakta olan ağır şiddet hareketlerinin failidir. PKK belirli bir fikrin şiddet yöntemleriyle gerçekleştirilmesinin gerekli olduğu düşüncesinin somut sembolüdür. Anayasa Mahkemesi doğrudan veya dolaylı olarak PKK terör örgütünü övmek, desteklemek veya yüceltmek ile cebir, şiddet veya tehdit içeren yöntemlere başvurmayı teşvik etmek arasında bir fark olmadığı kanaatinde dir.

57. Tüm bu açıklamalar ışığında somut olayda PKK terör örgütünün kurulduğu köyde ve PKK'nın kuruluş tarihinde gelenekselleştirilmeye çalışıldığı anlaşılan bir çeşit festival düzenlendiği görülmektedir. Başvurucu, PKK'nın kurulduğu ileri sürülen evin etrafına söz konusu festival kapsamında ağaç dikmiştir. Anayasa Mahkemesi başvuru konusunun bu eyleminin tarihsel ve mekânsal simgeler üzerinden terörizmi övme niteliğinde olduğunu göz önünde bulundurmaktadır.

58. Başvuru dosyasına sunulan bilgi ve belgelerden söz konusu etkinliğin barışçıl olmadığı, etkinlikte başvuru konusunun yahut diğer katılımcıların bir şiddet olayına karıştığı tespit edilmemiştir. Bir düşünce açıklamasının şiddet kullanımına veya silahlı direnişe ya da başkaldırıya teşvik edip etmediğini belirleyici ölçüt olarak düşünce açıklamasının -derhâl-şiddet doğurup doğurmadığına odaklanmak, terörle mücadeleyle bağlı zorlukları gözardı eden ve gerçeklerden uzak bir yaklaşım olacaktır. Çünkü terörizmin propagandası, şiddetin geçerli ve etkili bir yöntem olduğu görüşünün toplum içinde yayılmasını ve terör eylemlerine neden olan fikir ile kanaatlerin kökleşmesini sağlamak amacını taşır ve bu amaca ulaşmak ancak belirli bir çaba ve zaman harcanması ile mümkün olabilir. Terör örgütlerine -aşama aşama- önce sempatan ve daha sonra destekçi ve üye olunması sürecinde propagandanın önemli bir işlevi vardır. Üstelik başvuruya konu PKK terör örgütü artık tehlikesi bulunmayan veya tehlikesi varsayımsal bir örgüt değildir. PKK terör örgütü olayların geçtiği tarihlerde ve hâlen vahim şiddet hareketlerinin planlayıcısı ve uygulayıcısıdır.

59. Dolayısıyla bir milletvekili olan ve taraftarlarınca her hareketi takip edilen başvuru, somut eylemi ile yalnızca PKK terör örgütünün ideolojisini benimsediğini değil PKK terör örgütünü ideolojik veya yönetsel hiçbir ayırım yapmaksızın bir bütün olarak benimsediğini kamuoyuna açıklamış; böylece taraftarlarına devlete karşı şiddete başvurmanın gerekli ve haklı olduğu mesajını iletmıştır. Dolayısıyla başvuru bu eylemi ile PKK terör örgütünün kullandığı yöntemlerin başkaları tarafından kabul edilme tehlikesine sebebiyet vermiştir.

60. Öte yandan başvuru, üç yılı aşkın bir süre yargılanmış ve söz konusu eylemi nedeniyle herhangi bir ceza mahkûmiyeti ile karşılaşmamış; uyuşmazlık esastan çözülmek yerine kovuşturmaya devam edilmeyerek üç yıl süresince beklemeye tabi tutulmuştur. Söz konusu davanın varlığı nedeniyle başvuru üzerinde caydırıcı bir etki olduğu kabul edilebilirse de kovuşturmanın ertelenmesi kurumunun nitelikleri dikkate alındığında etkileri itibarıyla infazı mümkün hapis cezası ya da para cezasına kıyasla daha hafif bir önlem olduğu söylenebilecektir.

61. Yukarıdaki bilgiler dikkate alındığında başvurunun ifade özgürlüğüne yapılan müdahalenin zorunlu bir ihtiyacı karşıladığı ve toplumun terör eylemlerine karşı kendisini koruma hakkı karşısında müdahalenin orantılı olduğu sonucuna ulaşılmıştır. Bu sebeplerle başvurunun Anayasa'nın 26. maddesinde güvence altına alınan ifade özgürlüğünün ihlal edilmediğine karar verilmesi gerekir.

B. Makul Sürede Yargılanma Hakkının İhlal Edildiğine İlişkin İddia

62. Başvuru, yargılamanın makul süre içinde tamamlanmadığını ileri sürmüştür.

63. *Ferat Yüksel* (B. No: 2014/13828, 12/9/2018) kararında Anayasa Mahkemesi; yargılamaların makul sürede sonuçlandırılmadığı ya da yargı kararlarının geç veya eksik icra edildiği ya da hiç icra edilmediği iddiasıyla 31/7/2018 tarihinden önce gerçekleştirilen bireysel başvurulara ilişkin olarak Adalet Bakanlığı İnsan Hakları Tazminat Komisyonu Başkanlığına (Tazminat Komisyonu) başvuru imkânının getirilmesine ilişkin yolu ulaşılabilir olma, başarı şansı sunma ve yeterli giderim sağlama kapasitesinin bulunup bulunmadığı yönlerinden inceleyerek bu yolun etkililiğini tartışmıştır.

64. *Ferat Yüksel* kararında özetle anılan başvuru yolunun kişileri mali külfet altına sokmaması ve başvuruda kolaylık sağlaması nedenleriyle ulaşılabilir olduğu, düzenleniş şekli itibarıyla ihlal iddialarına makul bir başarı şansı sunma kapasitesinden mahrum olmadığı ve tazminat ödenmesine imkân tanınması ve/veya bu mümkün olmadığında başka türlü telafi olanakları sunması nedenleriyle potansiyel olarak yeterli giderim sağlama imkânına sahip olduğu hususunda değerlendirmelerde bulunulmuştur (*Ferat Yüksel*, §§ 27-34). Bu gerekçeler doğrultusunda Anayasa Mahkemesi, ilk bakışta ulaşılabilir olan ve ihlal iddialarıyla ilgili başarı şansı sunma ve yeterli giderim sağlama kapasitesi olduğu görülen Tazminat Komisyonuna başvuru yolu tüketilmeden yapılan başvurunun incelenmesinin bireysel başvurunun ikincil niteliği ile bağdaşmayacağı sonucuna vararak başvuru yollarının tüketilmemiş olması nedeniyle kabul edilemezlik kararı vermiştir (*Ferat Yüksel*, §§ 35, 36).

65. Mevcut başvuruda, söz konusu karardan ayrılmayı gerektiren bir durum bulunmamaktadır.

66. Açıklanan gerekçelerle başvurunun bu kısmının diğer kabul edilebilirlik koşulları yönünden incelenmeksizin *başvuru yollarının tüketilmemesi* nedeniyle kabul edilemez olduğuna karar verilmesi gerekir.

VI. HÜKÜM

Açıklanan gerekçelerle;

A. 1. Makul sürede yargılanma hakkının ihlal edildiğine ilişkin iddianın *başvuru yollarının tüketilmemesi* nedeniyle KABUL EDİLEMEZ OLDUĞUNA,

2. İfade özgürlüğünün ihlal edildiğine ilişkin iddianın KABUL EDİLEBİLİR OLDUĞUNA,

B. Anayasa'nın 26. maddesinde güvence altına alınan ifade özgürlüğünün İHLAL EDİLMEDİĞİNE,

C. Yargılama giderlerinin başvuru üzerinde BIRAKILMASINA,

D. Kararın bir örneğinin Adalet Bakanlığına GÖNDERİLMESİNE 16/11/2021 tarihinde OYBİRLİĞİYLE karar verildi.